

Nr 41.

Ankom till riksdagens kansli den 12 maj 1942 kl. 5 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 22 juni 1911 (nr 55 s. 1) om ekonomiska föreningar.

Genom en den 6 mars 1942 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 127, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

L a g

angående ändring i vissa delar av lagen den 22 juni 1911 (nr 55 s. 1) om ekonomiska föreningar.

Härigenom förordnas, att 26, 31, 36, 39 a, 87 och 90 §§¹ lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

26 §.

Angående befogenhet — — — delgivas föreningen.

Vill styrelsen kära till föreningen, utlyse styrelsen föreningssammanträde för val av ombud att i den tvist föra föreningens talan. Stämning skall anses delgiven, då den blivit föredragen å sammanträdet.

31 §.

Hos Konungens befallningshavande i länet må påkallas utseende av en revisor att med övriga revisorer deltaga i dem åliggande granskning av styrelsens förvaltning och föreningens räkenskaper eller i granskning av vissa räkenskaper. Förslag härom skall väckas å föreningssammanträde. Har förslaget å föreningssammanträde antagits eller ock biträts av minst en femtedel av samtliga röstberättigade, åligger det styrelsen att inom en vecka hos Konungens befallningshavande göra framställning om utseende av revisor. Underlåter styrelsen det, stånde varje röstberättigad fritt att göra dylik framställning.

Vad i — — — skäligt arvode.

¹ Senaste lydelse av 31 och 39 a §§ se 1928: 41.

36 §.

Jämte vad — — — av ordföranden.

Bolag eller annan samfällighet eller stiftelse företrädes av den som därtill bemyndigats, vare sig denne är medlem eller ej, dock att samfällighets eller stiftelses rättighet att genom ombud utöva rösträtt må i föreningens stadgar inskränkas till ombud, som är medlem i föreningen eller enligt 20 § ändock kan utses till ledamot av föreningens styrelse.

39 a §.

I stadgarna må bestämmas, att föreningssammanträdes befogenhet, i vad rör andra frågor än i 42 § 1 mom. avses, skall helt eller delvis utövas av därtill utsedda ombud. Sådant ombud skall vara medlem i föreningen; dock må, där bolag eller annan samfällighet eller stiftelse är medlem i föreningen, ledamot av den samfällighets eller stiftelses styrelse eller delägare i samfälligheten utses till ombud. Sammanträde, som hålles av sålunda utsedda ombud, vare såsom föreningssammanträde ansett. Å ombuden skall tillämpas vad i 34—38 §§ stadgas om föreningsmedlem; dock må rösträtt ej överlåtas.

87 §.

Tillskynda föreningsmedlemmar eller röstberättigade, som ej äro föreningsmedlemmar, föreningen skada genom att överträda denna lag eller föreningens stadgar, svare de för skadan, en för alla och alla för en.

Överträda styrelseledamöter, likvidatorer, föreningsmedlemmar eller röstberättigade, som ej äro föreningsmedlemmar, denna lag eller föreningens stadgar och tillskyndas tredje man därigenom skada, vare de, som låtit sådant komma sig till last, ansvariga för skadan, en för alla och alla för en.

Har förening — — — från skadeståndsskyldighet.

90 §.

Innehålla ekonomisk förenings stadgar förbehåll, att tvister mellan föreningen och styrelsen eller ledamot därav eller föreningsmedlem eller röstberättigad, som ej är föreningsmedlem, skola hänskjutas till avgörande av en eller flera skiljemän, äge det förbehåll samma verkan, som tillkommer skiljeavtal; och gälle om påkallande av förbehållets tillämpning vad om stämning i denna lag finnes stadgat.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1942.

Innehåller ekonomisk förenings stadgar vid lagens ikraftträdande förbehåll, som inskränker bolags eller annan samfällighets eller stiftelses rätt att å föreningssammanträde låta sig företrädas av ombud, vare det ogillt, i den mån större inskränkning i nämnda rätt göres än som i 36 § 2 mom. medges.

Enligt 5 § lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar må medlemmarna i en förening, uteslutande eller till en del, utgöras av bolag, föreningar, kommuner eller andra samfälligheter eller stiftelser. Beträffande styrelseledamot stadgas i 20 §, att han skall vara medlem i föreningen. Där bolag eller annan samfällighet eller stiftelse är medlem i föreningen, må dock ledamot av den samfällighets eller stiftelses styrelse eller delägare i samfälligheten vara ledamot av föreningens styrelse. Enär lagen förutsätter att styrelseledamot skall vara fysisk person, kan samfällighet såsom sådan icke vara styrelseledamot. Föreningsmedlems rätt att deltaga i handhavandet av föreningens angelägenheter utövas enligt 34 § å föreningssammanträde. Å detta äger enligt 36 § varje medlem deltaga, om ej annorlunda finnes bestämt i stadgarna.

Enligt 39 a § må i stadgarna bestämmas, att föreningssammanträdes befogenhet, i vad rör andra frågor än vissa i 42 § 1 mom. angivna, skall helt eller delvis utövas av därtill utsedda föreningsmedlemmar. Sammanträde, som hålles av sådana ombud, skall anses såsom föreningssammanträde. Till skillnad från vad som gäller om föreningssammanträde må dock rösträtt ej överlåtas. Denna paragraf tillkom genom lag den 23 mars 1928. Anledningen därtill var, att ett betydande antal ekonomiska föreningar erhållit den omfattning i avseende å såväl medlemsantal som verksamhetsområde, att anordningen med beslutanderätten i föreningsangelägenheter överlämnad åt föreningssammanträde, däri samtliga medlemmar ägde deltaga, i många fall visat sig hinderlig för föreningsverksamheten. Enligt den lydelse 39 a § hade i det till lagrådet remitterade förslaget skulle föreningssammanträdes befogenhet kunna utövas av därtill utsedda »personer». Lagrådet anmärkte, att det svårligen kunde anses behövt att uppdraga föreningssammanträdes befogenhet åt andra än föreningsmedlemmar. Med anledning av lagrådets anmärkning ändrades förslaget så att allenast medlemmar i föreningen finge utses till ombud.

I skrivelse den 3 april 1941 (nr 153) har *riksdagen*, under återopande av första lagutskottets utlåtande nr 28, anhållit, att Kungl. Maj:t ville taga under övervägande frågan om villkoren för behörighet att utses till ombud vid sammanträde som avses i 39 a § samt för riksdagen framlägga det förslag, som därav kunde föranledas.

Lagutskottets utlåtande föranleddes av två inom riksdagen väckta likalydande motioner, nr 13 i första kammaren av herrar Bondeson och Manner-skantz samt nr 26 i andra kammaren av herrar Liedberg och Norup. I motionerna anfördes bl. a. att — medan 20 § lagen om ekonomiska föreningar medgäve att medlem i en till en ekonomisk förening ansluten förening kunde väljas till ledamot i den ekonomiska föreningens styrelse — 39 a § lade hinder i vägen, att medlem i underföreningen valdes till sådant ombud som i sistnämnda paragraf avses. Till det regelmässigt viktigare uppdraget såsom styrelseledamot i en ekonomisk förening kunde sålunda väljas den som allenast vore medlem av den anslutna föreningen. Däremot kunde han ej väljas till ombud vid ett föreningssammanträde, konstituerat jämlikt 39 a §,

ehuru detta uppdrag måste anses förhållandevis obetydligt. Denna bristande följdriktighet hade särskild betydelse för vissa producentsammanslutningar. Det rationaliseringsarbete, som under de senaste åren fullföljts inom jordbrukets ekonomiska föreningsrörelse, hade nämligen i viss omfattning tagit sig uttryck däri, att ett flertal föreningar sammanslutit sig genom att som medlemmar inträda i en därför särskilt bildad förening, vilken det därefter tillkommit att för de anslutna föreningarnas räkning handhava den affärs-mässiga delen av verksamheten. Att bilda en förening, i vilken de angivna föreningarnas medlemmar själva inträdde som medlemmar, hade stött på svårigheter, då härför skulle fordrats skriftlig ansökning från envar av dessa medlemmar och deras antal ofta varit mycket stort, i vissa fall flera tusen. Å andra sidan hade det framstått som nödvändigt att representationen i de nybildade föreningarna utövades enligt bestämmelserna i 39 a § lagen om ekonomiska föreningar. Det hindret hade då uppstått, att till ombud enligt 39 a § icke kunnat utses den som endast indirekt — genom sitt medlemskap i underföreningen — tillhörde huvudföreningen. Varje anledning syntes emellertid saknas att uppehålla den stränga bestämmelsen om medlemskap som krav för valbarhet till ombud vid föreningssammanträde jämlikt 39 a § lagen om ekonomiska föreningar.

Utskottet gav sin anslutning till de av motionärerna framförda synpunkterna och ansåg behov föreligga av en översyn av hithörande bestämmelser.

Sveriges allmänna lantbrukssällskap har i skrivelse till Konungen den 28 november 1939 hemställt om ändring i 39 a § av enahanda innebörd.

Ifrågavarande spörsmål har upptagits i en inom justitiedepartementet i maj 1941 upprättad *promemoria*. I denna uttalas, att de av riksdagen och lantbrukssällskapet gjorda framställningarna syntes höra biträdas. Visserligen kunde vid övervägande av frågan om en lagändring i föreslagen riktning bringas i erinran, att hinder ej syntes föreligga för en underförening eller annan samfällighet att såsom medlem i en huvudförening genom sina legala representanter deltaga å sammanträde i huvudföreningen enligt 34 § lagen om ekonomiska föreningar eller, i egenskap av ombud enligt 39 a §, deltaga i sådant ombudsmöte som i sistnämnda lagrum avses. Möjlighet funnes sålunda att tillämpa det representativa systemet utan lagändring, även då samfälligheter vore medlemmar i huvudföreningen. Då antalet till en huvudförening anslutna underföreningar i allmänhet vore förhållandevis ringa, kunde mot framställningarna även invändas, att behovet av det representativa systemet överhuvudtaget ej borde vara särskilt starkt framträdande i angivna fall. Å andra sidan framhålles i *promemorian*, att särskilda skäl kunde göra det önskligt att även i föreningar med ringa medlemsantal tillämpa det representativa systemet och att en huvudförening merendels bestode av såväl underföreningar eller andra samfälligheter som direkt anslutna enskilda personer. Med gällande begränsning av behörigheten att utses till ombud enligt 39 a § kunde vid tillämpning av denna vissa svårslösliga problem tänkas uppstå med avseende å rösträtt för underförening m. m. Möjligheten att till ombud kunna välja medlemmar i underförening syntes därför kunna bli av

visst värde. I detta sammanhang erinras i promemorian om att hinder icke syntes möta att i fråga om sättet för utseende av ombud införa bestämmelse i stadgarna, att medlemmarna i en underförening — ehuru de eljest icke kunde få direkt deltaga i handhavandet av huvudföreningens angelägenheter — ägde deltaga i utseendet av ombud till huvudföreningens ombudsmöte.

I promemorian föreslås, att bestämmelserna i 39 a § kompletteras med ett tillägg efter förebild av bestämmelsen i 20 §. Till ombud borde sålunda kunna utses ej blott den som vore medlem i föreningen utan, där bolag eller annan samfällighet eller stiftelse vore medlem, även ledamot av denna samfällighets eller stiftelses styrelse eller delägare i samfälligheten. Uppenbarligen skulle, i de fall då det representativa systemet komme till tillämpning, vad i lagens stadganden om föreningssammanträde sägs om föreningsmedlem gälla ombud som utsetts enligt 39 a §. Ytterligare vissa ändringar och tillägg i lagen bleve erforderliga. Sålunda borde framställning om utseende av minoritetsrevisor, som avses i 31 § 1 mom. sista punkten, kunna göras jämväl av ombud enligt 39 a §. Ordet »medlem» i nämnda punkt borde därför utgå. Härjämte syntes bland dem, vilka kunde bliva underkastade skadeståndsskyldighet enligt 87 § 1 och 2 mom., böra upptagas jämväl röstberättigade, som ej vore föreningsmedlemmar. I promemorian nämnes, att i stadgarna för ekonomisk förening, där det representativa systemet skulle vinna tillämpning, kunde intagas skiljedomsklausul även för tvister mellan föreningen och ombud enligt 39 a §, som ej vore föreningsmedlem. Av denna anledning borde ett tillägg göras till 90 §. Slutligen borde vidtagas en redaktionell ändring i 26 § 2 mom.

Vid promemorian fanns fogat ett i enlighet med det anförda upprättat förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar.

Över promemorian jämte därvid fogat lagförslag ha efter remiss yttranden avgivits av länsstyrelserna i Östergötlands och Malmöhus län samt Sveriges lantbruksförbund, vilka anslutit sig till förslaget.

Fråga har sedermera väckts om ändring jämväl av bestämmelserna i 36 § lagen om ekonomiska föreningar angående utövning av rösträtt å förenings-sammanträde. I detta lagrum stadgas bland annat att, såvitt ej annorlunda finnes bestämt i föreningens stadgar, »medlem är berättigad att överlåta sin rösträtt å annan medlem».

Sveriges lantbruksförbund har i en den 13 januari 1942 dagtecknad skrivelse med anledning av nämnda bestämmelse hemställt, att Kungl. Maj:t ville vidtaga åtgärder, medförande sådan ändring av lagen om ekonomiska föreningar, att medlem finge i den mån annat icke gäller enligt föreningens stadgar utöva sin rösträtt genom ombud, som icke är medlem av föreningen.

I skrivelse den 16 januari 1942 har svenska landsbygdens ungdomsförbund hemställt om en mindre vittgående ändring av lagrummet. Förbundet har därvid föreslagit sådan ändring av lagen, att medlem finge, i den mån annat icke gällde enligt föreningens stadgar, äga utöva sin rösträtt genom befull-

mäktigat ombud, som själv vore medlem i föreningen, eller den röstberättigades hustru, myndige son eller dotter eller hos denne anställd förtroendemän.

Över skrivelserna ha efter remiss avgivits yttranden av kommerskollegium, överståthållarämbetet och länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Östergötlands och Malmöhus län, kooperativa förbundets styrelse samt hyresgästernas riksförbund jämte hyresgästernas sparkasse- och byggnadsföreningars riksförbund u. p. a. Länsstyrelsen i Östergötlands län har bifogat yttrande av länets hushållningssällskaps förvaltningsutskott.

Beträffande motiveringen till lantbruksförbundets och ungdomsförbundets framställningar samt innehållet i de avgivna yttrandena får utskottet hänvisa till propositionen.

I propositionen anför *föredragande departementschefen, statsrådet Westman*, följande:

»Det förslag som framlagts genom den i justitiedepartementet upprättade promemorian åsyftar att för vissa fall underlätta förvaltningen av ekonomisk förenings gemensamma angelägenheter, när föreningen bland sina medlemmar räknar underföreningar eller andra juridiska personer. Enligt förslaget må sålunda till ombud å s. k. ombudsmöte utses ej allenast medlem i huvudföreningen utan även ledamot i styrelsen för eller delägare i underförening eller annan juridisk person som är medlem i huvudföreningen. Bestämmelse härom har intagits i 39 a §. Såsom en följd härav ha vidtagits vissa smärre jämkningar i 26, 31, 87 och 90 §§. Mot vad sålunda föreslagits synes ej något vara att erinra.

Efter det yttranden inhämtats över promemorian har i skrivelser från Sveriges lantbruksförbund och svenska landsbygdens ungdomsförbund hemställts om ändring jämväl av lagens bestämmelser angående utövning av rösträtt å vanligt föreningssammanträde. Förbunden ha därvid utgått från den tolkningen av 36 § i lagen att denna ej skulle medgiva intagandet i stadgarna av bestämmelse att rösträtt må utövas genom ombud som icke själv är medlem. De skäl för att denna tolkning skulle överensstämma med lagstiftarens mening som hämtats ur förarbetena till tidigare lag i ämnet synas emellertid icke övertygande, och avfattningen av lagrummet torde få anses inrymma möjlighet att i stadgarna intaga sådan bestämmelse som nyss nämnts. Någon ändring av lagen i syfte att medgiva att rösträtt enligt föreskrift i stadgarna må utövas genom någon som icke är medlem synes därför icke behöfelig. Att likväl såsom i vissa yttranden blivit ifrågasatt ändra stadgandet endast för att befästa den riktiga tolkningen synes icke lämpligt. En sådan ändring skulle nödvändiggöra ändring jämväl i annan lagstiftning för vilken lagen om ekonomiska föreningar tjänat såsom förebild och kan vålla svårigheter vid tolkningen av nu gällande föreningsstadgar som utgå från hittills gällande avfattning av lagen.

Sveriges lantbruksförbund har i sin framställning även framhållit, att 36 § i lagen om ekonomiska föreningar syntes lägga hinder i vägen för att juri-

diska personer å föreningssammanträde företrädas av annan än styrelsen eller firmatecknare eller av särskilt befullmäktigad föreningsmedlem. Det har enligt vad som upplysts förekommit, att fullmäktig som bolag eller kommun utsett blivit avvisad, enär den fullmäktige icke själv varit medlem i föreningen. Avvisandet har grundats på bestämmelsen om överlåtelse av rösträtt i nämnda lagrum. Enligt utslag som meddelats av regeringsrätten beträffande utövning av rösträtt å kommunalstämma är det emellertid, när juridisk person låter sig företrädas av ombud, ej fråga om »överlåtelse» av rösträtten. Riksdagen har anslutit sig till samma uppfattning i fråga om utövning av rösträtt å föreningssammanträde.¹ På denna punkt synes dock en ändring av lagen i förtydligande syfte böra ske, därvid den av riksdagen antagna tolkningen torde böra godtagas såsom huvudregel. Möjlighet synes emellertid böra beredas att i stadgarna göra viss inskränkning däri, enär regeln eljest i vissa fall kan tänkas föranleda olägenheter. I stadgarna torde därför böra kunna föreskrivas, att till ombud för juridisk person må utses allenast den som är medlem i föreningen eller enligt 20 § i lagen ändå dock må utses till ledamot av föreningens styrelse. Sistnämnda lagrum innehåller, att om samfällighet eller stiftelse är medlem i föreningen, ledamot av dess styrelse eller delägare i samfälligheten må vara ledamot av föreningens styrelse. Förbehåll i nu gällande stadgar, varigenom inskränkning göres i samfällighets eller stiftelses rätt att låta sig företrädas av ombud, torde böra förklaras ogiltigt, i den mån större inskränkning i nämnda rätt göres än nyss nämnts.»

Lagrådet har lämnat lagförslaget utan erinran.

Utskottet har vid sin granskning av det framlagda lagförslaget icke funnit *Utskottet.* anledning till erinran mot detsamma och får alltså hemställa,

att förevarande proposition, nr 127, måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 11 maj 1942.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar *Schlyter, Gärde, Karl Emil Johanson, Eskhult, Karl Johan Olsson, Brandt, Caap* och *Lindblom*;

från andra kammaren: herrar *Lindqvist, Gezelius, Hedlund* i Östersund, *Olsson* i Mellerud, *Werner, Lindahl* och *Nilson* i Eskilstuna.

¹ Reg.rättens årsbok 1932 s. 126 och första lagutskottets utlåtande nr 18 vid 1938 års riksdag.